

Радянський ШЕДДАТОР

ОРГАН ПАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, ПРОФСПІЛКОВИХ КОМІТЕТІВ ТА КОМІТЕТУ ЛКСМУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ ІМЕНІ В. СТЕФАНИКА

Газета заснована 30 вересня 1988 року.

№ 6 (6)

15 листопада 1988 р.

Ціна 3 коп.

ОБГОВОРЮЄМО ПРОЕКТИ ЗАКОНІВ СРСР

Пропозиції з депутатського досвіду

На всенародне обговорення винесені проекти Закону СРСР про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) СРСР і Закону СРСР про вибори народних депутатів. Воно означає не просто формальне уточнення і роз'яснення деяких положень, це формування власної активної громадянської позиції, залучення до реальної політичної діяльності кожного людини і в період виборчої кампанії, і від час роботи Рад.

Радикальна реформа політичної системи покликана гарантувати розв'язання головного питання — забезпечення поглиблення перебудови її незворотності. Що найбільш примітне в проектах Законів? Відновлення реальної влади Рад народних депутатів, а значить, і повноваження народу. Як на ділі перебороти адміністративно-командний стиль керівництва, всесилья виконавчого апарату, підпорядкувати економічний розвиток інтересам народу? В проекті Закону про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) СРСР в статтях 92, 93, 94 законодавчо забезпечується підлеглість і регулярна звітність всіх державних

інститутів не тільки перед Радами, але й населенням. Ради виносять на обговорення громадян важливі питання загальнодержавного і місцевого значення, систематично інформують їх про свою роботу і про вжиті заходи. Необхідно уточнити канали інформації: це, в першу чергу, місцева преса. Саме з гласністю в роботі Рад пов'язано і необхідність внесення змін в статтю 185 про депутатський зарплату: осміяні депутат зарплати, суть депутатського запиту і відповіді на нього відповідальності особи повинні публікуватися в пресі. У випадку неадекватності відповіді депутат має право на повторний запит, на який відповідальна особа повинна відповісти на зборах виборців, від імені яких він зростає.

Відновлення повноваження Рад вимагає певних економічних умов. Як сформулювати бюджет місцевої Ради? Вважаю, що в статті 146 необхідно уточнити, що цей бюджет формується з відрахувань від прибутку розміщених на території Ради підприємств, визначених на основі довгострокових нормативів, а також

від доходів місцевої промисловості, кооперативів, залучених засобів населення. Звідси випливає й таке, на мій погляд, болюче питання, як взаємовідносини місцевих Рад з міністерствами і відомствами. Останні більше турбуються про розвиток «своєї» галузі, випускаючи з поля зору територіальні соціальні й екологічні проблеми. Ради ж покликані стати ініціаторами й головною силою в боротьбі за збереження природи, за проведення в житті природоохоронних законів. Через те тут повинна бути законодавчо закріплена необхідність узгодження з місцевими Радами будь-яких завдань по введенню в дію господарських об'єктів, розвитку міст, транспортних магістралей з обов'язковим врахуванням вимог по охороні природи і соціальному розвитку. Вважаю також, що в статті 93 (глава 12) треба передбачити відшкодування Радам збитків, нанесених внаслідок непередуманих або волюнтаристських дій.

Що стосується виборної кампанії, то тут складність полягає в тому, що висуває кандидата, як правило, трудовий колектив, а голосують за нього люди, що проживають в певному окрузі і в кращому разі бачили кандидата на передвиборній зустрічі. Тому вважаю, що стаття 100 (глава 13) проекту Закону повинна бути дорощена з тим, щоб ліквідувати цю нелогічність: одні висувають, інші обирають.

В. МОЙСЕЄНКО.

Доцент кафедри політ. економії, депутат міської Ради народних депутатів.

Демократизм — реальний

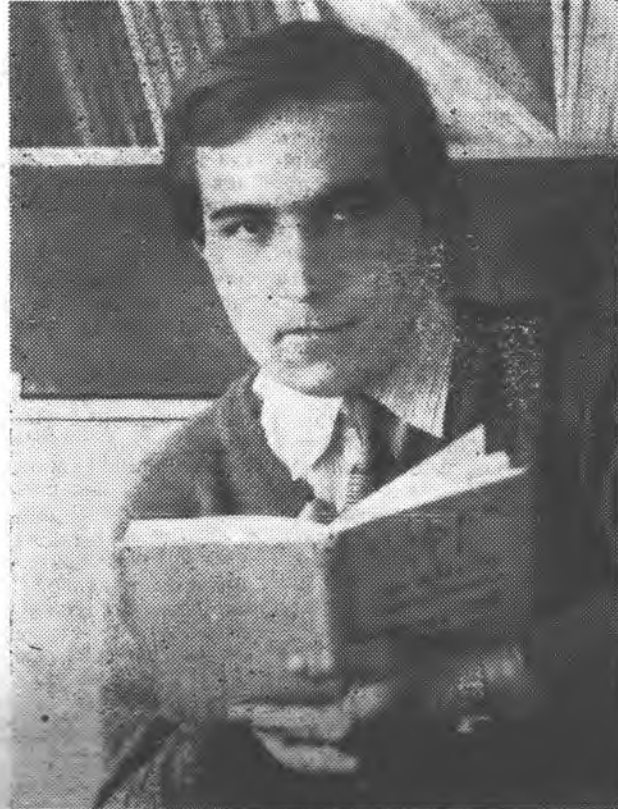
Сьогодні, мабуть, немає людини, яка б не цікавилася політичними подіями нашого внутрішнього і зовнішнього життя — насиченими, злосудними. А історик навіть за фахом повинен бути в їх курсі, вміти дати оцінку, висловити своє ставлення до того, що відбувається. Через те уважно прочитала проекти Законів СРСР про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) СРСР та про вибори народних депутатів. Тільки схвалюю ці нові документи, які реально, законодавчо втілюють в життя ленінський заклики ще 1917 року: «Вся влада Радам!».

Мене по-особливому цікавлять ці проекти, бо довіряю, якщо можна так висловитися, я не була повноправним громадянином СРСР і тільки тепер, по досягненню вісімнадцятиліття, зможу сміливо й відверто віддати свій голос у наступних виборах за достойних кандидатів. А про те, що вони будуть справді достойними, свідчать положення проектів про множинність кандидатів у депутати, яка передбачає змагальність і між кандидатами, і між тими, хто їх підтримує. Становленню кандидата як політичного діяча сприятиме й те, що кожен з них повинен висувати свою програму і починати дискусію з своїми опонен-

тами. Це дуже необхідно — вміти відстоювати свої позиції, бути рішучим і наполегливим у виконанні наказів виборців. У зв'язку з цим пропоную більш вдумливо й відповідально підходити до висунення кандидатів, особливо це стосується студентської аудиторії. Ще не так добре ми вміємо розібратися в своїх колегах по курсу, факультету, надто якщо провчили лише один-два роки. Через те, можливо, й не варто висувати кандидатури з молодших курсів: дуже не хочеться розчарувати. Хоча, в принципі, демократизація життя не повинна обмежуватися якимись рамками і, вважаю, що це достатньою мірою відбилося у проектах Законів СРСР.

Г. БІРЕЦЬ.

Студентка групи І-22.

Якщо говорити про щось особливе в студентській біографії Романа Комарницького, то те, що він відмінно навчається буде не головним, адже відмінно вчується в нашому інституті немало хлопців і дівчат. Заслуга Романа в іншому. У свої двадцять літ п'ятикурсник упевнено вийшов у науку. Його праця «Деякі тенденції в розвитку сучасної англійської мови» успішно пройшла обласний і республіканський конкурси робіт студентів з суспільних, гуманітарних, природничих та технічних наук. А в Москві творчий доробок юнака було оцінено Дипломом Міністерства СРСР і ЦК ВЛКСМ.

Фото В. Боб'яка.

РЕФОРМА ШКОЛИ: ДОСВІД І ПРОБЛЕМИ

Уроки дає фестиваль

Яким бути уроку? Що зробити для того, аби відродити в дитини природне прагнення вчитися? Як побудувати навчально-виховний процес для реалізації цього бажання, і яка тут роль педагога та учня? Ці, та подібні запитання раз по раз виникали на фестивалі — семінарі «Урок фізики — 88», що днями вперше пройшов в області на базі нашого інституту.

Взялися за проведення навчання педагогів Івано-Франківщини у такий незвичайний спосіб вирішили працівники кафедри методики фізики нашого вузу і кабінету фізики обласного інституту підвищення кваліфікації вчителів, зокрема Г. М. Гайдучок і В. С. Смух. Передусім організатори фестивалю продумали його порядок денний. Розроблену тематику запропонували районним методичним радам вчителів фізики. Вже на місцях було підібрано кандидатури

предметників, які могли достойно справитись з покладеним завданням і запропонувати щось нове. Планувалося, щоб один з групи доповідав перед колегами, а його товариші доповнювали виступ і брали участь у полеміці.

Скажемо відразу: така розмова вдалася і точилася не лише навколо уроку фізики. Тут також обговорювалися самостійна і позакласна робота школярів, проблеми інтелектуального збагачення учнів, гуманітаризації предмета тощо. По-справжньому дискусія розгорнулася після виступу вчителя Калуської СШ № 10 І. І. Рабарського. Ігор Іванович розробляє ідею доповіді педагога Б. І. Дегтярьова, яка полягає в застосуванні індивідуальної та групової форми роботи на уроці. Доповнюючи її, калуський фізик ділить клас на невеликі бригади і на чолі кожної призначає лідера, який стежить за вивчен-

ІНІЦІАТИВА

Коли друзі в біді

Ще зовсім недавно, либонь, в кожній домі вмикали телевізор, очікуючи повідомлень про руйнівний хід тайфуну «Джоан», з болем і співчуттям дивилися ці передачі. Саме таке телевізійне повідомлення і наштотувало Олену Горшкову, студентку першого курсу факультету підготовки вчителів початкових класів нашого інституту, на хорошу думку — чимось допомогти жителям Нікарагуа, зокрема, дітям. Поділилася цим задумом з подругою — Танею Ткачук, і вирішили дівчата — варто внести цю справу на широке обговорення, щоб знав про це весь інститут, щоб приєднувалися всі бажаючі.

Лена, чим конкретно ви вирішили допомогти нікарагуанським дітям?

Ми оголосили, що збираємо посилки для них — зошити, фломастери, фарби, альбоми, словом, будь-яке навчальне приладдя. Закликали взяти участь у цій акції всіх — і студентів, і викладачів. І знаєте, люди не залишились байдужими, відгукнулися, приносять хто що може. Студенти нашої групи вже багато чого збрали.

Треба сказати, що з великим розумінням поставилися до нашої ініціативи партком, ректорат, комітет комсомолу, — додає Тетяна. Вони допомагають організувати відправку посилок. Та й хіба могло бути інакше? Кого ж, як не нас, майбутніх вчителів, має хвилювати доля дітей!

Акція триває. І, думаю, було б добре, якби вона вийшла за межі нашого інституту, щоб її підтримали всі вузи Прикарпаття. **Н. ОЛЕКСАНДРОВА.**

(Продовж. на стор. 2).

РЕФОРМА ШКОЛИ: ДОСВІД І ПРОБЛЕМИ

Уроки дає фестиваль

(Початок на стор. 1)

ти недоцільно — падає їх ефективність. Адже дівчаткам і хлопчикам постійно потрібне нове...

Думку калузького педагога доповнила учителька Івано-Франківської СШ № 1 А. М. Ключкова. Вона запропонувала організувати уроки за системою відомої телепередачі «Що? Де? Коли?», але під більш сприйнятливою для природничих дисциплін назвою «Що? Як? Чому?». Алла Миколаївна не раз проводила такі вікторини в школі і переконалася, що вони викликають неабиякий інтерес у школярів. До теми, образної для такого уроку, учні готуються значно ретельніше, підходять за порадами, допоміжною літературою. Крім того, ця ігрова форма навчання гарантує масову зайнятість в класі, приваблює школярів своєю незвичністю і святковістю. І як результат — поліпшується не тільки ділова, а й моральна атмосфера в дитячому колективі.

Однак самостійна підготовка в школі — це лише одна, сказати б, сторона медалі. Жодна педагогічно правильно організована самопідготовка не замінить вчительського вміння проводити уроки. І на це дозволити до цього прозвучав виступ учителя Криворівнянської восьмичкі Верховинського району І. М. Зеленчука. Розробляючи ідею опорного концепту вчителя В. Ф. Шаталова, він пропонує при поданні матеріалу використовувати «принцип семафора». Йдеться про зображення кольорами на дошці або таблицях основних частин уроку. Синій — найменш важливе, зелений — важливе і потрібне, червоний — найголовніше. Іван Миколайович зауважив, що поділ викладеного за «принципом семафора» сприяє запам'ятовуванню і засвоєнню предмета.

Щодо цього також слушно і цікаво була пропозиція вчителя Болехівської СШ № 2 Р. В. Мелендевича. Працюючи зі слабкими школярами, він

помітив, що перед вивченням розділів фізики, особливо зв'язаних з математикою, необхідно проводити «математичні розминки». Для засвоєння вивченого в кінці уроку він пропонує порівняльні таблиці.

Учитель Коломийської СШ № 1 М. В. Гавришук поділився набутим досвідом стосовно гуманізації зацілю свого предмета. Потрібно, каже педагог, глибоко поєднувати вивчення фізичних законів і явищ з історією їх становлення і практичного використання. Уроки Михайла Васильовича носять характер хвилюючих оповідей, де персонажами служать великі вчені минулого. Тут також використовуються невеличкі п'єси, в яких учні грають ролі фізиків, відтворюють їх оточення і в такій спосіб, разом з своїми персонажами, доходять до істини.

Розмова торкнулася проведення уроків фізики в профтехучилищах. Про свої спостереження щодо цього розповіла Н. М. Соп'як, вчителька СПТУ № 3 м. Івано-Франківська. Вона завжди намагається поєднувати уроки з майбутнім фахом своїх вихованців. Для цього Надія Михайлівна використовує ділові ігри. Наприклад, викладаючи тему «Властивості твердого тіла», педагог розподіляє учнів на посади деревобробного цеху (училище готує спеціалістів деревобробної промисловості). Власне тут «технологі», «майстри», «пресувальники» на умовних робочих місцях застосовують засвоєні знання з фізики. Вірно зауважили вчителі при обговоренні виступу Н. М. Соп'як, що її методу з успіхом можна використовувати в будь-яких середніх навчальних закладах.

Продовжуючи розмову з даного питання, хотілося б зосередити увагу на виступі вчителя Богородчанської десятирічки Д. В. Глуханюка. Для того, щоб звести до мінімуму негативні наслідки поточного оцінювання знань, постійної нервозності і психо-

логічної нестабільності навколо нього, він ввів на уроках залікову систему. На практиці це виглядає так. Протягом вивчення всього розділу педагог не фіксує рівень знань школярів, а просто обмінюється з ними думками щодо пройденого. Тільки на заключному занятті з цієї теми, попередньо стисло пояснивши її основні тези, ділить клас на дві частини і здійснює письмове опитування. Одна половина класу вирішує теоретичні завдання, друга — практичні, а потім навпаки. Як бачимо, система надзвичайно проста і водночас, як переконав нас учитель, вона сприяє ефективності уроків фізики.

Полемізуючи у питаннях проведення шкільних занять, вчителі, безперечно, зачіпали й проблеми забезпечення приладдям і матеріалами фізичних лабораторій. Тут думка була одноставна. Кабінети фізики в школах Прикарпаття вкрай погано оснащені лабораторним матеріалом.

Але й тут є вихід, вважає вчитель Сівковийні-Калузької середньої школи Васильовського району М. М. Свирида. Він з успіхом використовує на уроках з дифракції світла форми-кляше, що йдуть у відході на підприємствах. На його думку, на заводах області завжди знайдуться відповідні матеріали чи списана апаратура, яку можна застосувати на заняттях з фізики. Не будемо перелічувати скептичних реплік педагогів, мовляв, «хто нам дасть...», або «хто сприяє чи домовляється?». Думаємо, що організатори святого повідомлять про ці проблеми міські чи районні відділи народної освіти.

Розмову про проведення фізичних дослідів у школі хотілося б завершити міркуваннями вчителя Уторопської восьмичкі Косівського району І. Д. Демедюка. Не сподіваючись виділення якихось особливих фондів на лабораторні роботи, він вважає, що предметом ці-

якого і водночас глибокого дослідження на уроках може стати звичайна лампочка, шматок дроту, сирникова коробочка, канцелярські скрепки. Бачити фізику в простому і повсякденному, вміти пояснювати побачене і знаходити на них відповіді, власне, цього вчить педагог.

Як бачимо, фестиваль дав вчителям змогу обмінятися досвідом та ідеями з більшості аспектів проведення уроків фізики. Але картина була б повнішою, якби деякі делегації поставились серйозніше до покладених на них завдань. Не несли в собі нового виступи представників Галицького, Рогатинського, Городенківського районів. Тому й, по суті, не було висвітлено теми програмованого контролю знань з фізики, інтегрованого уроку тощо.

Є зауваження і до організації фестивалю-семінару. Вони стосуються насамперед його тривалості і кількості виступаючих. Так, визначаючи аж 17 доповідачів, спонсори цього зльоту розраховували, що деякі з певних причин не прийдуть. Але, як виявилось, прибули всі, і фестиваль тривав аж п'ять з половиною годин. Тут слід було б оперативно підкорегувати регламент. Зробити музичні паузи, кілька перерв, а не одну, бо, на думку присутніх, така кількість потрібної і цікавої інформації без відпочинку засвоюється гірше.

Незважаючи на ці незначні огріхи, свято передових вчительських ідей загалом вдалося. Фестиваль виявив чималий тво-

рий потенціал учителів фізики, показав, як важливо збирати, вивчати і розповсюджувати кращий досвід педагогів-практиків, а також сприяв консолідації вчителів і науково-педагогічних сил. Всі присутні переконались: основний шлях навчання, що веде до успіху, співробітництво і співтворчість з учнями. Крім того фестиваль мусить мати свою перспективу і розвиток. З цієї думкою погоджується і доцент кафедри методики фізики нашого інституту Г. М. Гайдучок:

— Такі заходи ми намагатимемося організувати не менше двох разів на рік. Маючи досвід попереднього, наступний фестиваль-семінар будемо проводити з використанням усіх засобів навчання. Думаємо після кожного такого ярмарку ідей випускати бюлетень передового досвіду вчителів Прикарпаття. Гадаю, подібні заходи доцільно організувати і в рамках районів. Такий комплексний підхід до цієї справи дасть нам змогу оперативну і ефективну, а головне, масово підвищити кваліфікацію вчителів фізики нашої області.

О. ОЛЕКСЮК.

На знімку: не вдухає полеміку на фестивалі і під час перерви. Тему самостійної підготовки учнів (справа — наліво) обговорюють доцент кафедри методики фізики Г. М. Гайдучок, студентка ІV курсу фізико-математичного факультету Г. Добровольська і вчитель Калузької СШ № 10 І. І. Рабарський.

Фото В. БОБ'ЯКА.

ІЗ ПОШТИ

ХТО ЗАМОВИВ МУЗИКУ

Шановна редакціє! Відтоді, коли появилась перший номер інститутської багатотиражки «Радянський педагог», я, вважаю, ваш постійний читач. Мене, як і багатьох однокурсників, цікавлять матеріали, розміщені на сторінках газети, зокрема ті, що розповідають про студентів, про молодіжні проблеми. Та, на мою думку, саме молодіжна тема недостатньо висвітлюється в багатотиражці.

Приміром, мене хвилює молодіжна музика, молодіжна культура — ви про них зовсім і не згадуєте. Що: заборонена чи невідгідна тема?

Будь ласка, не поспішайте мене звинувачувати у сліпому схильні перед західними ідолами. В основному я слухаю те, що стало класикою поп-музики, а в ній, повірте, є і яскрава індивідуальність виконавців, і музичний, і текстовий зміст. Незрозуміло, чому ж вони обійдені увагою Держтелерадіо, фірми «Мелодія»? Любітелям залишається одне — йти на ринок, де за солідну ціну можна придбати платівки, щоб потім їх обміняти. Доводиться, бо в музичному магазині нічого подібного не купиш.

Якщо не давати об'єктивної інформації про поп-музику — дасть свою інформацію «ворожий голос». І прокоментує відповідно. Не покажуть по телевізору — будуть дивитися відеореєстри, що невідомо, як потрапили до нас. А чи розбересться сам 16—20-літній, це ще як сказати.

Отже, думаю, що нашій газеті для молоді варто запровадити відповідну рубрику про молодіжну музику, про нові колективи чи «зірки» зарубіжної або радянської естради, зокрема рок-музики. Адже й у цьому виді творчості є немало прекрасних виконавців, справжніх новаторів.

Щоб не викликати різних «осуджуючих» оцінок з боку викладачів, я не вказую свого прізвища. Скажу тільки, що вчуса на художньо-графічному факультеті, закінчив військову службу і вважаю себе аж ніяк не зіпсутим чоловіком через рок-музику.

ВІД РЕДАКЦІЇ. Цей лист друкуємо з деяким скороченням і закликаємо молоді інституту поділитися думками про те, що хвилює автора. Найближчим часом на сторінках «Радянського педагога» буде опубліковано першу добірку матеріалів під рубрикою «Музичний кур'єр».

АТЕЇСТИЧНА РОБОТА: ВИМОГИ ДНЯ

ЖВАВІШЕ, ЦІКАВІШЕ, ПЕРЕКОНЛИВО

Процес нинішнього оновлення суспільства висуває нові, підвищені вимоги і до атеїстичної пропаганди. Вона мусить бути жвавішою, цікавішою, охоплювати весь спектр суспільних проблем. Виходячи з цього, активізується і робота колективу кафедри наукового атеїзму, етики та естетики нашого інституту, викладачі якої ведуть пошуки свіжих і вдосконалення старих форм роботи зі студентами. Приміром, уже здобули популярність у майбутніх вчителів зустрічі з відомими людьми, дискусії. З ініціативи кафедри в актовому залі пройшов диспут за романом Ч. Айтматова «Плаха» та однойменним спектаклем обласного музично-драматичного театру імені І. Франка. Також відбулася зустріч з відомим українським радянським кі-

норежисером, автором документальних фільмів, що розвінчують антинародну суть уніатства, А. В. Федоровим, проведено семінар педагогів — організаторів атеїстичного виховання. Окрім того, студенти мали змогу поговорити за «круглим столом» з професійними лекторами-атеїстами і старшим інспектором апарату уповноваженого Ради у справах релігій при Раді Міністрів УРСР по Івано-Франківській області П. С. Пономарьовим. Звісно, проводилися й інші заходи.

Що можна сказати про ці форми атеїстичної пропаганди? По-перше, варто відзначити невимушеність їх проведення, бо це переважно більшістю були зустрічі-дискусії. Саме тут студент розкривається зусебці, сміливо говорить і глибоко осмислює те, про

що веде мову. По-друге, такі семінари сприяють ліпшому запам'ятовуванню і засвоєнню матеріалу. По-третє, вони цікаві, а значить, відпадає проблема відвідування. І ще одне. Атеїстична пропаганда проводиться в тісному зв'язку із життям, тому й істинна, засвоєна під час цього, залишається в пам'яті надовго.

Перераховуючи позитивне в діяльності кафедри, слід наголосити й на деяких проблемах, а то й просто невирішених питаннях. Скажімо, викладачі ніяк не можуть добитися того, аби атеїстичні олімпіади, нові виставки наукових робіт студентів, запровадження різних новинок з педагогічної практики стали систематичними. Це, як на мене, тому, що кафедра, ще не відмовилася від стерео-

типів у роботі з молоддю, мало вдосконалює вже перевірену методику подання атеїстичного матеріалу і антиклерикальної пропаганди. Візьмімо для прикладу інститутський клуб імені Я. Галана. Ще трапляється на його засіданнях поверховість в обговоренні поставлених питань, слабка підготовка учасників

Хочеться підкреслити, що в комплексі з традиційними методами і формами атеїстичної роботи, впровадження нового дасть можливість істотно підняти рівень мислення майбутніх педагогів, розуміння ними складності і неоднозначності позиції релігії в нашій країні і за кордоном.

Л. БОРИСЕВИЧ.

Завідувача кабінетом наукового атеїзму, етики і естетики.

Не відкрию надто великих секретів, якщо скажу: жителі міст і сіл Прикарпаття відчують нагальну потребу в дитячих дошкільних закладах. Та якщо в Івано-Франківську, Коломиї, Калуші, Надвірній, Долині, інших великих поселеннях ця проблема загалом вирішена, то такого, на жаль, не можна стверджувати стосовно менших райцентрів, селищ і сіл області, де лише п'ятнадцять процентів дітей мають змогу виховуватися в дитячих садках, яслах тощо. І справа тут не лише в необхідності спорудження дошкільних закладів, а в тому, що навіть у них діючих (принаймні, багатьох з них) немає висококваліфікованих фахівців з вищою спеціальною освітою, що методичні ради нерідко очолюють люди без належної педагогічної підготовки, що потреба в кадрах дошкільних працівників особливо загострилася останнім часом у зв'язку з переходом школи на навчання дітей з шести років.

Очевидно, все це й диктувало вимоги створити дошкільне відділення у нашому інституті. Факт, безперечно, відрядний. Він вселяє впевненість у тому, що через кілька років кадрова проблема у підготовці спеціалістів вищої кваліфікації для дошкільних закладів Прикарпаття (якщо не повністю, то в деякому разі частково) буде вирішена. І все ж у мене, як і в інших викладачів відділення та інституту, з перших днів нового навчального року виникають проблеми щодо ефективної підготовки студентів - дошкільників. Спробую, бодай коротко, розкрити їх суть, розповісти про те, над чим працюють нині викладачі факультету, зрештою, на що спрямовують свої зусилля.

Насамперед владає у вічі недосконалість, як на мене, учбовий план для дошкільного відділення. В ньому майже не враховані проблемні форми навчання, що обіцяють чимало позитивних зрушень на шляху оновлення змісту педагогічної освіти, як це зроблено в усіх без винятку фахових експериментальних планах, за якими здійснює роботу інститут. У бібліотеках, читальних залах не тільки нашого вузу, а й Івано-Франківська зовсім відсутня база для фахової підготовки студентів-дошкільників, організації їх самостійної роботи. Звідси важко, по суті, неможливо уявити собі докорінну зміну характеру навчання студентів перших курсів стаціонару й заочного відділу. Отож, конче потрібно скорегувати учбовий план, подбати, аби в наших бібліотеках була мінімальна (як на перших порах) наукова фахова література, методичні посібники, спеціальні часописи та інші необхідні видання. Заради справедливості треба зауважити, що останнім часом в роботі бібліотеки щодо цього намітилися деякі зрушення.

Стурбованість створенням кабінетів, добром матеріалів для формування базового компоненту професійної підготовки нині також дає свої перші результати. Так, на кафедрі педагогіки і методики початкового навчання вишукуються й ут-

верджуються нові форми зв'язків з дошкільними закладами міста й області. На основі двосторонньої домовленості ми уклали своєрідні договори з Івано-Франківськими дитячими садками №№ 11; 12 та дитячим садком «Квітка Карпат» Надвірнянського лісокомбінату. Згідно з прийнятим положенням кафедра бере активну участь у педагогічних радах колек-

майже на сто примірників.

Досі важливою проблемою відділення залишається питання викладацьких кадрів. Адже не секрет, що спеціаліста повинен готувати фахівець з певної галузі теоретичних основ та практичної підготовки. Навчання першого курсу вдалося забезпечити за рахунок допомоги викладачів різних кафедр факультету та інсти-

а насамперед тієї категорії дошкільних працівників, яких найбільше потребує місто, область чи республіка. Приміром, на Прикарпатті нині не вистачає тренера-дошкільника для роботи з дітьми в басейнах. Власне через це сімдесят п'ять процентів басейнів дитсадків Івано-Франківська на сьогодні по суті не діють. Відділення могло б готувати таких фахівців при умові, коли б спортивні організації міста, насамперед кафедра фізвиховання нашого інституту, надали конкретну допомогу тренерськими кадрами.

Не краще поставлена в обласному центрі й логопедична робота з дітьми дошкільного віку: один спеціаліст обслуговує майже десять дитсадків. А чому б не подбати про так спеціалізацію наших студентів? Звісно, при умові відповідної підготовки вони могли б цю роботу виконувати залюбки.

Дошкільне відділення нашого інституту лише на самому початку свого шляху. Як ми переконалися, вже перші кроки показали, що треба подолати немало труднощів. І опиратися при цьому доведеться не тільки на власні сили, а й широкі кола педагогічної громадськості міста та області, надати досвід кращих дошкільних працівників, і, звичайно ж, на розум, совість, талант і честь наших нинішніх студентів, їх готовність служити вірними наставниками у великій і багатоманітній країні дитинства. Во дуже важливо, хто завтра прийде в дитячі садки — думаючий, знаючий педагог, а чи функціонер від виховання.

Н. ЛИСЕНКО.

Доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання.

На знімках (зліва-направо): першокурсники факультету підготовки вчителів початкового навчання Галина Чорненка з маленькими вихованцями Івано-Франківського дитсадка № 11. Дітям цікаво з новою наставницею, студенткою першого курсу дошкільного відділення Тетяною Стегурою. Вона проводить заняття в базовому дитячому садочку № 12 міста Івано-Франківська.

Фото І. Тимінського.

● З ІСТОРІЇ ОСВІТИ НА ПРИКАРПАТТІ

БУКВАР Й. КОБРИНСЬКОГО

У 1842 році у Львові анонімно появилася дві невеличкі брошури — «Буквар новим способом уложений для домашньої науки» і «Спосіб борзо вичити читати». А видав ці «взірцеві з педагогічного погляду, писані дуже гарною народною мовою» книжки Йосафат Кобринський (1818 — 1901), уродженець Коломиї, який більшість свого життя прожив у Мишині, де й помер і похований. Він вперше у світовій педагогіці (нагадаємо, що французький методист О. Грослен тільки у 80-х роках XIX століття запропонував цей метод) застосував новий спосіб вивчення граматики — від легкого до складного, поєднання навчання з вихованням, прищеплення в учнів віри у власні сили, спираючись на їхній життєвий досвід, використання наочності.

У «Букварі» Й. Кобринський одним з перших подав у друці досить велику добірку прислів'їв і приказок (всіх 45). Нагадаємо, що до нього це зробили на Східній Україні О. Павловський в «Грамматике малоросійского нареченія» (1818) і В. Смирницький у «Малоросійських пословицах и поговорках» (1834), а на Західній Україні — Г. Ількевич у «Галицьких приповідках і загадках» (1841). І якщо ці факти загальновідомі, то добірка Й. Кобринського та ще й у «Букварі» залишилася поза увагою пареміографів — її тільки використав І. Франко у своєму виданні «Галицькоруські народні приповідки» (1901—1910).

Серед 45 прислів'їв і приказок, наведених Й. Кобринським у «Букварі», тільки одна має релігійний характер («Без бога, а ні до порога»), а всі інші — соціальний і дидактичний. До першої можна віднести такі зразки: «На голій толиці тяжко ся доробити», «Маюся, як голій у терню», «Іде зима, кожуха нема», «І пєс за ним не завєє», «Нім сонце зійде, роса очі вийє» (так назве пізніше М. Кропивницький одну із своїх драм), до другої — «Наука не иде до бука», «Нагинай гиляку доки молада», «Тогда коваль зєлізо кєє, коли горяче» тощо. У «Букварі» знаходимо

(Продовження. Початок у № 5).

борі Й. Кобринський користувався соціально-виховними критеріями. Тут треба додати, що, як нам здається, це були їх перші публікації. Так, у байці «Муравель і Коник» говориться про працювиту мурашку і про коника, що проспівав ціле літо, і на зиму залишився без їжі. Вона відома й у записі 1743 року, і у переробці Л. Глібова. Байка «Отець і діти», здається, переклад Й. Кобринського байки Езопа. Вона не має аналогів в українській літературі. Це стосується і байки «Лисиця і Ворон», що пізніше ввійшла в упорядковані В. Гнатюком «Українські народні байки» (1916) і відома також в інтерпретаціях Л. Глібова, П. Білецького-Носенка і С. Руданського. Це ж стосується і байки «Лев і миш(а)», її можна також вважати перекладом однойменного твору Езопа. Її пізніше опублікував В. Гнатюк, а літературно опрацювали Л. Глібов, П. Білецький-Носенко і Л. Боровиковський. Джерела ще двох байок — «Обкрадений скепел» і «Злі товариші» нам не вдалося встановити.

Й. Кобринський одним з перших подав досить велику добірку загадок (стор. 28—29), що також залишилася поза увагою наших фольклористів, Невми і несподіваним у «Букварі» були складені Й. Кобринським «Правила (.) як храни ти здоров'є». Серед них знаходимо його й нині таку актуальну пораду — «Кріпких же напитків, особливо горілки, зовсім не употребляй».

Як бачимо, «Буквар новим способом уложений для домашньої науки» цікавий і як один з перших друкованих посібників роду підручників, і як (знову ж відзначимо) спроба використання фольклорних матеріалів у навчально-виховному процесі. Що ж стосується байок, то ми вважаємо їх першими друкованими літературними зразками їх обробки, виконаними саме Й. Кобринським. У даному випадку наш земляк виступив і як поет чи перекладач байок Езопа українською мовою.

В. ПОЛЕК.
Доцент кафедри української літератури.

Йому часто пригадується дитинство: рідне село, п'яний аромат травостою, серпневі зорепаді, Чумацький шлях на чорному оксамиті ночі...

Отак довго-довго дивився на небо і тоді, здається, воно стає ближчим, настільки, що можна торкнутися рукою, розтанути в його глибині. І зорі мерехтять, ніби кличуть. Колись відчув їх поклик, захопившись вмигням батька «розуміти» небо, визначати час по зорях, і хлопчик Іванко з мальовничого села Кутисок на Тернопільщині.

Так виростає дитяча мрія, а згодом — перетворюється в мету... Поступив юнак у Львівський університет, півтора року працював обчислювачем обсерваторії ЛДУ і остаточно вирішив — буде астрофізиком. А далі — аспірантура, робота у Львівській астрономічній обсерваторії, кандидатська і докторська дисертації, викладацька робота.

Отож, мрія дитинства стала справою всього життя. Йй віддано багато енергії, душевних сил, зрештою, здоров'я. Нині у Івана Антоновича Климишина 23 опубліковані книги (разом з перевиданнями), серед них широко відомі — «Астрономія наших днів», «Перлини зоряного неба», «Открытие Вселенной», «Календарь и хронология», «Астрономия вчера и сегодня» (в українському і російському варіантах)... Перераховувати, звісно, можна довго, та Івану Антоновичу більше властиве не самовдоволене споглядання зробленого, а творчий неспокій. Тому традиційне для всіх інтерв'ю питання про плани поставила йому не в кінці нашої розмови, а спочатку.

— Що Ви зараз готуєте до друку?

— Шкільний «Довідник з астрономії» (він видаватиметься в «Радянській школі»), який я написав у співтворстві з В. В. Тельнюком — Адамчуком, директором астрономічної обсерваторії КДУ. У московському видавництві «Наука» перевидється «Релятивістська астрономія». Багато часу забирала нині робота над багатомною «Историей астрономии СССР», оскільки я відповідальний редактор першого і другого томів та заступник головного редактора (академіка В. А. Амбарцумяна). Приємним для мене є і той факт, що найближчим часом видавництво «Мир» випустить англійською мовою «Астрономия наших дней», до речі, там же кілька років тому французькою було видано підручник з астрономії (у співтворстві).

— Так що доробок у Вас чималий...

— Я б не сказав. Це залежно з якими мірками підходити. Скажімо, в Айзена Азімова, відомого американського популяризатора науки, їх понад триста (очевидно, з перевиданнями). І тут доводиться з глибоким жалем говорити про те, що в нашій республіці немає жодного видавництва, де була б окрема редакція астрономічної літерату-

ри. Звідси й певна суб'єктивність при вирішенні питання — «друкувати чи ні», з яким доводиться зустрічатись, особливо ж коли йдеться про те, чи «перевидати чи ні». Так, «Перлини зоряного неба» перевидані (російською мовою) після численних прохань читачів. І тут, мабуть, певну роль відіграла моя заява, що гонорар буде перераховано у Фонд Чорнобиля (що й зроблено). А ось перевидати «Атлас зоряного неба» так і не вдається, хоча це, як на мене, потрібний посібник для учнів, учителів та сту-

багато плям, а коли їх мало, або немає — літо буде дощовим.

Щодо «знаків зодіаку», хочу сказати: це власне той випадок, коли люди протягом багатьох століть, спостерігаючи небо і «прислухаючись» до себе, роблять висновки, багато в чому правильні. Як відомо, кора головного мозку дитини формується приблизно за п'ять місяців до народження. Ціком природно, що цей процес буде залежати, зокрема, від харчування матері. Адаже з приходом весни вітамінів в її раціоні буде більше, отож і ди-

знаємо, нікчемно мале, а те, чого ми не знаємо, незбагненно велике. Можливо, відповідь на ці питання знайдуть майбутні покоління.

— Даруйте, Іване Антоновичу! А як все-таки з позаземними цивілізаціями, скажімо, НЛО? Той же журнал «Природа и человек» (№ 6, 1988 р.) наводить численні факти (не знаю, чи брати це слово в лапки) спількування людей з інопланетянами, появи НЛО.

— Вважаю це гонитвою за дешевою сенсацією. Може повірив би, якби побачив сам. Та якщо ста-

сті), мої колеги, зокрема, академік АН УРСР Ігор Рафаїлович Юхновський, буквально вмовили мене, що мій обов'язок — писати книжки для найширших кіл читачів. І найкраще це робити, звичайно, перевіряючи на лекціях дохідливість матеріалу, окремих розділів майбутніх книг. Тут відіграв свою роль і мій потяг до роботи з молоддю взагалі. Намагаюсь розуміти студентів, якось допомагати їм, зокрема, за ці роки багато разів їздив з ними і в планетарії (Трускавецький, Чернівецький, Кам'янець-Подільський).

на докторів наук, а процент продукції вони дають порівняно невеликий. Інакше й бути не може! При такому навантаженні, яке має нині викладач, він просто безсилі дати більше. Чудес не буває. Добре знаю це по собі. З моїх 23-х книжок 16 я підготував під час літніх канікул. Ідеш, бувало, до дому, в село, береш з собою друкарську машинку, стоси книг і працюєш, як мовиться, до сьомого поту. Так довго «тягти» не можна. Ще й до того багато сил і нервів забирає тяганина з рукописами у наших республіканських видавництвах.

Тому мимоволі приходять думки, що треба повністю присвятити себе якійсь одній справі. Однак поки що з жалем доводиться констатувати, що мало хто з вищестоячих міністерських керівників згадує, що наше головне завдання — на належному рівні підготувати кадрів завтрашнього дня. Зокрема, ми, працівники педвузів, повинні підготувати такого вчителя, який найближчим часом, так би мовити, забезпечив би країні розвиток науки, техніки. Бо ж все іде від школи.

Словом, проблем в освіті є чимало, і мене як викладача вони теж, зрозуміло, стосуються.

— Чи хотіли би Ви, щоб Ваші діти пішли батьківським шляхом?

— Ой, не знаю. Маю двох дочок, обидві ще школярки, є у них невеликий телескоп. Тут, звісно, є щось від захоплення. Але чи переросте воно у щось більше — важко сказати. Та я й не наполягаю на цьому, надто вже тернистий шлях в науку, важко на ньому.

— Іване Антоновичу, чи маєте Ви, так би мовити, свою школу, учнів, чи готуєте собі зміну?

— Так. Під моїм керівництвом виконано п'ять кандидатських робіт. І на одного з своїх колишніх аспірантів я покладаю дуже великі надії. Це Богдан Іванович Гнатик. Тепер він працює у Львівському інституті прикладних проблем математики і механіки АН УРСР. Думаю, невдовзі він захистить докторську дисертацію. А поки що планую у співтворстві з ним працювати над книгою «Ударные волны в космических средах», в якій покажемо і свої найновіші наукові результати, що отримані нами після виходу в світ моїх «Ударных волн в оболочках звезд» (М., «Наука», 1984).

— І останнє, що просто не може оминути: як Ви ставитесь до нинішніх змін в країні, до перебу-

доби? — З великою радістю! Спочатку я не зрозумів, чому Генеральний секретар ЦК КПРС, Голова Президії Верховної Ради СРСР М. С. Горбачов назвав перебудову революційною справою, а тепер бачу — це ж дійсно революція. І відбувається вона не тільки в наших поглядах на історію, але й в стосунках, взаєминах між людьми.

Розмову вела
Н. ЯСИНЬКА

НАШІ ІНТЕРВ'Ю

КОЛИ ЗОРІ

У колективі нашого інституту, либонь, не знайдеться людини, яка б не знала імені Івана Антоновича Климишина — викладача, науковця, людину. Тому не помилюся, коли скажу, що кожен (студент, викладач чи працівник вузу) з великою радістю прочитав днями в республіканській та обласній пресі Указ Президії Верховної Ради УРСР про присвоєння І. А. Климишину почесного звання Заслуженого працівника вищої школи Української РСР. За заслуги в розвитку науки, підготовку педагогічних кадрів та активну участь у громадському житті. З цієї нагоди наш кореспондент зустрілася з професором кафедри фізики, доктором фізико-математичних наук І. А. Климишином і попросила його відповісти на кілька запитань.

КЛИЧУТЬ

дентів. Це при тому, що у видавництві, наскільки мені відомо, лежить чимало листів читачів, клопотання секції астрономії Мінвузу УРСР і, зрештою, моя заява, що гонорар за це видання буде передано в Дитячий фонд...

— Знаю, що Вас особливо захоплює тема літочислення та історії календарів. Цікаво, якої Ви думки про прогнози східних календарів?

— Не треба сприймати їх надто серйозно, адже багато прикмет переросло в забобони.

— До речі, як Ви ставитесь до теорії зв'язку між зоряним небом і організацією людини, її самопочуттям, зрештою, долею? Може, «гадання» астрологів в давнину мали якийсь сенс?

— Не знаю, як з долею, але з організацією людини такий зв'язок справді існує. Вже давно помічено, що в період максимальної сонячної активності (коли на Сонці багато плям) траплялися епідемії холери, чуми тощо. В такому середовищі знижується кислотність шлунка, внаслідок чого зменшується опірність організму хвороботворним бактеріям. Досліджено, що стосовно до сонячної активності дещо змінюється склад крові людини, а на певних територіях зростає або зменшується кількість опадів. Так, помічено, що на Україні опадів менше, коли на Сонці

тина буде здоровішою. Зважаючи, що діти, які народились восени — міцніші. Жартома «знавці» прикмет навіть кажуть, що в першому кварталі на світ переважно з'являються майбутні поети і художники, а в третьому — полководці. Що ж, мабуть, якийсь зерно істини в цьому є.

— Як астрофізик, що Ви думаете про теорію існування життя на Місяці? В журналі «Природа и человек» (№ 7, 1988 р.) уявлення про Місяць як «мертву», холодну планету ставиться під сумнів і навіть висувається гіпотеза існування на ньому позаземної цивілізації. У нас «під боком»!

— Думаю, це неможливо.

— Тоді, як пояснити існування на Місяці латуні в чистому вигляді? Це ж, як відомо, штучний сплав. Звідки він там? Утворився випадково, чи може...

— Це просто випадок. Важко сказати, звідки там латунь. Може, це залишки якогось метеорита. Ми й досі не знаємо, наприклад, походження хондр в кам'яних метеоритах (я називаю їх слюзами природи). У складі цих вкрапленень — всі відомі нам хімічні елементи в тій пропорції, в якій вони є в атмосфері Сонця. Звідки вони? Загадок багато. Можу тільки сказати словами відомого астронома Лапласа — те, що ми

вмитися серйозно до казок про НЛО чи полтергейст, то нам нічого не залишається, як повернутися до віри наших дідусів та бабусь, приміром, в домовиків.

— Досі ми вели розмову з Вами як з науковцем. Та зустрілись ми з нагоди присвоєння Вам почесного звання. За плечима 22 роки викладацької роботи. Скажіть, чому Ви обрали її для себе, а не суто науковий шлях?

— Мушу сказати, що «чисто» наукова робота дуже важка, вести її — значить, відкривати і встановлювати нові закони. Це дається не щотижня і не щороку. Попросту кажучи, формули і закони на дорозі не лежать. І саме від такого постійного пошуку людина втомлюється, це нагадує довбання стіни, коли не знаєш її товщини. Особливо важко працювати при нестачі інформації, з якою, приміром, постійно доводиться зустрічатись мені тут, на чималій відстані від наукових центрів. Скільки в усьому світі публікується наукових праць! До нас же доходять одиниці, та й то з неабияким запізненням. А наука ж не стоїть на місці.

Та, зрозуміло, не тільки труднощі «чистої» науки привели мене в інститут. Після виходу в світ моєї першої науково-популярної книжки «Цікава астрономія» (у співтвор-

звісно ж у Львівську астрономічну обсерваторію. Перебуваючи там, часто їдемо на Личаківський цвинтар, у Шевченківський гай, у Львівську картинну галерею, оперний театр. Хочу, щоб вони все це бачили і знали, аби збагачувалися духовно, аби існував безперервний зв'язок поколінь...

— Іване Антоновичу, які проблеми хвилюють Вас як викладача?

— Перш за все, стан нашої освіти... В деяких випадках одержання вищої освіти у нас перетворюється в стояння у черзі по диплом. Став у неї на першому курсі, значить, через п'ять років своє одержиш. Не відчувається, так би мовити, культури навчання. Очевидно, певна освіта має гарантувати певну матеріальну винагороду. Саме про це зараз і точаться розмови на сторінках наших газет. Про який престиж розумової праці можна говорити, якщо нерідко некваліфікований працівник отримує зарплату більшу, ніж інженер? Рівень освіти у нас низький ще й тому, що у викладачів дуже велике навантаження — фізичне і нервове. Звернімося до школи. В класі буває по 35—40(!) учнів, хоча, думається, оптимальна їх кількість не повинна перевищувати 25.

Багато тепер говориться і про те, що в навчальних закладах працює полови-